

9. Ломачинська І.А. Фінансова грамотність як основа оптимізації фінансової поведінки в умовах глобалізації. Вісник ОНУ ім. І. І. Мечнікова. 2011. Т 16. Вип. 20. С. 116–124.

10. Кузнецов Н.Г., Кочмоло К.В., Алифанова Е.Н., Евлахова Ю.С. Развитие системы инноваций в непрерывном финансовом образовании. Финансы и кредит. 2010. №41 (425). С. 2–12.

11. Бонд Р. Куценко О., Лозицька Н. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: факти та висновки. [FINREP, Проект розвитку фінансового сектору]. Київ, грудень 2010 року. 40 с. URL: <http://www.finrep.kiev.ua>

12. Методика викладання фінансової грамотності: навч. посіб. / Т. О. Кізима, В. В. Письменний, С. Л. Коваль [та ін.] ; за ред. Т. О. Кізими. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. - 200 с.

13. Зеленцова А., Блискавка Е. Повышение финансовой грамотности населения. Международный опыт и российская практика. Москва : Кнорус, 2012. 112 с.

Кузьмич Марія Ананіївна

*Начальник відділу правового та організаційно-кадрового забезпечення
Смиської селищної ради*

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ МІСЦЕВИМ БЮДЖЕТАМ

В Україні реалізується важлива реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади, яка передбачає передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад. Важливою складовою та запорукою реалізації цієї реформи є належний розвиток міжбюджетних відносин, основне завдання яких полягає в досягненні узгодження інтересів між державою, регіонами та територіями, а також у розподілі між ними фінансових ресурсів та відповідних обов'язків.

Мета статті полягає у визначенні напрямів вдосконалення системи міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам в Україні на основі аналізу їх сучасного стану.

Протягом останніх років міжбюджетні трансферти, що передаються з державного бюджету місцевим бюджетам відіграють суттєву роль у формуванні доходів місцевих бюджетів. При цьому, частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів постійно збільшується, а саме система міжбюджетних відносин доводить свою неефективність на практиці. Саме тому було реформовано систему міжбюджетних відносин, яка базується на принципово новому механізмі фінансового вирівнювання та системі міжбюджетних трансфертів. Враховуючи вище зазначене, особливої актуальності набуває дослідження нової системи міжбюджетних трансфертів [1, с. 39].

Міжбюджетні взаємовідносини є головним елементом системи міжурядових фінансових відносин. Міжбюджетні відносини зумовлені рухом коштів між Державним бюджетом України і місцевими бюджетами з метою забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідних для виконання функцій передбачених Конституцією України. Основним інструментом такого переміщення ресурсів є система бюджетних трансфертів.

Бюджетні трансферти – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого [3]. Необхідність міжбюджетних трансфертів виникає внаслідок невідповідності між розподілом повноважень між органами управління і розподілом доходних джерел на їх виконання. За допомогою міжбюджетних трансфертів на місцевому рівні вирішуються питання компенсації бюджетам нижчого рівня витрат на виконання делегованих повноважень, вартість яких перевищує бюджетні можливості місцевих органів влади, а також вирішуються проблеми, зумовлені нерівномірністю у мобілізації доходів бюджету та соціальні проблеми, пов'язані зі специфікою розвитку регіонів і їх економічною спроможністю [7, с. 247].

У Державному бюджеті України затверджується обсяг міжбюджетних трансфертів окремо для кожного з відповідних місцевих бюджетів, якщо є

підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів. Прийняті Верховною Радою України у грудні 2014 року зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України стали найбільшим кроком у напрямку бюджетної децентралізації за роки незалежності України. Цими змінами запропоновано нові підходи до визначення взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, які покликані розширити права місцевих органів влади та надати їм значну бюджетну самостійність [8].

В результаті прийняття змін до Бюджетного кодексу України змінилися види та порядок перерахування міжбюджетних трансфертів. Міжбюджетні трансферти поділяються на:

- базову дотацію (трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій);
- субвенції;
- реверсну дотацію (кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій);
- додаткові дотації [3].

З метою оптимізації та ефективного перерозподілу видаткових повноважень між бюджетами різних рівнів необхідно:

- делегувати органам місцевого самоврядування частину функцій центральної влади з наданням місцевому рівню влади повноцінних можливостей як для управління видатками на виконання цих функцій, так і для збору відповідних коштів на своїх територіях;
- запровадити державні гарантії фінансового забезпечення виконання власне делегованих повноважень місцевими органами влади з метою запобігання недофінансування місцевих бюджетів;
- створювати умови для розвитку альтернативних систем надання суспільних послуг за участі приватних організацій за умови впровадження системи чіткого контролю за їх діяльністю, оскільки на сьогодні в Україні

суспільні послуги “безкоштовні” для споживачів і немає можливості виміряти їхню економічну ефективність;

– вжити заходів щодо об’єднання невеликих адміністративно-територіальних одиниць, оскільки наповненість бюджетів та якість управління фінансовими ресурсами у таких укрупнених одиницях місцевого самоврядування значно покращуються [2].

Отже, система міжбюджетних відносин є ефективним засобом регулювання економічного розвитку регіонів та досягнення соціальної стабільності в країні. Реалізація напрямів реформування міжбюджетних відносин, а саме зменшення дотаційності за умови збільшення власної дохідної бази місцевих бюджетів, причому збільшення частки власних доходів сприятиме зростанню самостійності, незалежності і децентралізації органів місцевого самоврядування, що активізує їх роботу та зміцнення фінансової автономії регіонів залишається об’єктивною передумовою формування ефективної бюджетної системи в Україні.

Також варто зазначити, що кошти міжбюджетних трансфертів, які були несвоєчасно і не в повному використанні протягом бюджетного року повертаються до Державного бюджету України. Виняток становить лише освітня та медична субвенції, залишки яких на кінець бюджетного періоду зберігаються на рахунках відповідних місцевих бюджетів і використовуються у наступному бюджетному періоді для здійснення капітальних видатків та поточного утримання (крім заробітної плати та видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв) і оновлення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров’я та освіти, виконання програм у сфері охорони здоров’я з урахуванням цільового призначення субвенції [5; 6].

Таким чином, налагодження ефективних критеріїв та механізму для надання міжбюджетних трансфертів є частиною державною політики в сфері соціально-економічного розвитку держави та дає змогу органам місцевого самоврядування належно виконувати делеговані державою повноваження.

Список використаних джерел:

1. Андрейченко О. Нові підходи до формування дохідної бази місцевих бюджетів. Економіст. 2011. № 11. С. 38–40.
2. Бадида М. П. Міжбюджетні відносини та соціально-економічний розвиток місцевих громад. Формування ринкових відносин в Україні. 2011. № 7. С. 46–52.
3. Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 року № 2456-VI // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
4. Децентралізація. Місцеві бюджети 159 об'єднаних територіальних громад: Фінансово-аналітичні матеріали // decentralization.gov.ua.
5. Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6-2015-%D0%BF#Text>
6. Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2015-%D0%BF#Text>
7. Євдокімова М. О. Місцеві фінанси: навч. посібник. ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Х., 2014. 343 с.
8. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р.